

לקחה טוב

פרשת דברים שבת חזון התשס"ה

ויצא לאור ע"י רשת מוסדות "טוב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פנינים לפרשה

"אלה הדברים אשר דבר משה... בין פארן ובין תפל ולבן וגו'" (א, א)

רש"י מבאר שכל המקומות המנויים כאן הם מקומות שהכעיסו בהם בני"א את ה' והזכירם ברמז מפני כבודם של ישראל. "פארן" רומז על חטא המרגלים שהיה במדבר פארן. "תפל ולבן" רומז על כך שבני"א תפלו על המן שהוא לבן. ולכאורה קשה שאליבא דפירוש רש"י אין מקום למילה "בין" שהרי לא מדובר במקומות ממש. וכן קשה מדוע לא הוזכר עוון מי מריבה. ויש לומר שמשה היה ירא להוכיחם על חטא מי מריבה שהרי גם הוא חטא וחשש שמא התוכחה לא תשמע שיאמרו לו ישראל "טול קורה מבין עיניך" ולכן נתן להם רמז בתוך רמז על חטא זה וזהו שכתוב "בין פארן ובין תפל" וכוונתו לחטא מי מריבה שהיה "בין" חטא המרגלים הרמז במילה "פארן", לבין חטא המן רמזו במילים "תפל לבן". (כלי יקר)

"איכה אשא לבדי טרחתם ומשאכם וריבכם" (א, יב)

השוני בין טורח, משא וריב רוצה לרמז על שלושת תפקידיו של משה בהנהגת העם. האחד – "טרחתם" דהיינו להודיע לבני ישראל את כל חוקי האלוקים, פרושם ובאורם, דבר המהווה טורח גדול כפי שמוכח מדברי יתרו למשה. השני – "ומשאכם" דהיינו להתפלל בעד עם ישראל, תפקיד המונח במילה "משא" וכפי שנאמר: "ונשאת תפילה". והשלישי – "וריבכם" דהיינו לדון דיני משפט, וריבות בין איש לאיש. (רמב"ן)

"ה' אלוקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב" (א, י)

בכמה מקומות נמשלו בני"א לכוכבים, ובכמה מקומות נמשלו לחול הים. ויש צורך להסביר מדוע כאן המשיל משה את בני"א לכוכבים ולא לחול הים. ויש להסביר: החול מטבעו נמצא במצב שבו כל גרגיר מלוכד עם משנהו, ומשא"כ הכוכבים נמצאים בריחוק מקום אחד מהשני וכל אחד מהם מהווה עולם בפני עצמו. ציבור שהוא מאוחד ניתן להנהיגו ציבור מפורד קשה מאד להנהיגו בדרך אחת. וזהו הבאור בדברי משה: "לא אוכל לבדי שאת אתכם" היות "והנכם היום ככוכבי השמים" דהיינו מפולגים ומפורדים אחד מהשני. (אפיקי יהודה)

"ותקרבו אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ" (א, כב)

רש"י כותב ותקרבו אלי כלכם – בערבוביה, ילדים דוחפים את הזקנים וזקנים את הראשים, ואילו במתן תורה דכתיב ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם וכו' – אותה קריבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם וכו'. ולכאורה קשה למה מזכיר כאן רש"י את הקריבה שהיתה במתן תורה שהיתה הוגנת הרי כאן עוסקים אנו בתוכחה. ובאור הדבר: שמשה התכוון להוכיח את בני ישראל אף על קריבה שהיתה במתן תורה. מתוך אותה קריבה שהיתה בערבוביה בפרשת המרגלים הוכח שאף הקריבה שהיתה לכאורה הוגנת בשעת מתן תורה – לא היתה לשם שמים. משה נתכוון להראות להם ששורש כל מעשיהם הוא חיפוש אחר תאוות העוה"ז, ועל כן כשבאו למתן תורה "ילדים מכבדים את הזקנים" שילכו הזקנים, שתשש כבר יצרם, ומשא"כ כשמדובר על ירושת הארץ, דבר גשמי, ארץ אשר לא תחסר כל בה, "ילדים דוחפים את הזקנים". ועד היום שורר מצב זה: בעסק התורה כל אחד מכבד את חבירו ולפעמים הכיבוד הוא על מנת להקל מעליו עול תורה וליתנו על כתפי חבירו. ומשא"כ כשבאים לעסק של ממון – גלה כבוד מישראל, אין חכמה ואין תבונה אלא כל דאלים גבר. (כלי יקר)

"וחצרת ודי זהב" (א, א)

חצרות – במחלוקתו של קורח. ודי זהב – הוכיח על העגל" (רש"י). וקשה דהרי מעשה העגל היה קודם למחלוקת קורח, ולמה הקדים משה בתוכחתו את מחלוקת קורח לפני מעשה העגל? ויש לפרש עפ"י המדרש (הובא ברש"י פרשת יתרו) שאמר משה לקב"ה שלא יעניש את ישראל על חטא העגל כי "אנכי" ו"לא יהיה לך" נאמרו בלשון יחיד ולי צייות ולא להם, ובוזה היה מלמד עליהם זכות. והנה במחלוקת קורח אמרו קורח ועדתו כולנו שמענו מפי הגבורה "אנכי" ו"לא יהיה" וכוונתם היתה דמחמת שנאמרו בלשון יחיד א"כ כל אחד ואחד מהם חשוב בעיני הקב"ה כמשה. ומעתה מובן הענין: "וחצרות" – כלומר מכת חטא קורח ועדתו שטענו שגם הם חשובים וכנ"ל, נתעורר "ודי זהב" – חטא העגל דשוב אין ללמד עליהם את הזכות הנ"ל שלימד עליהם משה. (חנכת התורה)

"ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים" (א, יא)

ופרש"י שברכה זו משל משה היא. ונראה לבאר: דהנה כשחטאו ישראל בעגל א"ל הקב"ה למשה "ואעשה אותך לגוי גדול" (שמות לב) וגם בחטא המרגלים כשגבר חרון אף ה' א"ל הקב"ה למשה "ואעשה אותך לגוי גדול" (במדבר יד). והנה כבר אמרו חז"ל "מרובה מידה טובה ממידת פורענות חמש מאות פעמים" ולפ"ז כל הבטחה טובה שניתנה למשה אחרי הפורענות שנגזר על ישראל היתה מרובה חמש מאות מהפורענות עצמה. ובי הבטחות הם אלף וזה היה שייך למשה שאמר להם "יסף עליכם ככם אלף פעמים" ופרש"י שזה היה שייך למשה והוא נתנה לישראל.

"ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה" (ב, ט)

הנה כאן אצל מואב הצווי היה למשה: "ויאמר ה' אלי". ולעיל אצל עשו הצווי היה לעם: "יואת העם צו לאמר אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו וגו' אל תתגרו בם" (פסוק ד') והדבר טעון באור, ויש לבאר והנה אמרו חז"ל (ב"ב ק"ג) "אין זרעו של עשו נופל אלא ביד זרעה של רחל" ולכן לגבי עשו אין צורך לצוות למשה שלא יתגר בם שכן הוא היה מזרעה של לאה ופשיטא שלא יתגר בם, ורק את העם שבהם יש את יוסף ובנימין, שמזרעה של רחל היה צריך לצוות שלא יתגרו בבני עשו. ומשא"כ במואב – שייך לצוות גם את משה, דבמואב אין את הכלל הזה. (משך חכמה)

"ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו וגו' מלחמה ויאמר ה' אל תירא אותו" (ג, א)

וברש"י: "אל תירא אתו – מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם שנאמר ויבא הפליט והוא עוג". וברש"י פרשת לך לך: "ויבא הפליט – זה עוג... ומתכוון שיהרג אברהם וישא את שרה. ומעתה, צא ולמד ק"ו ומה עוג שכל כוונתו היתה לישא את שרה מ"מ משה רבינו וכל כלל ישראל חוששים מזכות זו, מה גדול תוקף כח זכות מעשה שנעשה ע"י בן ישראל ללא פניות כלשהו. (הגרי"ז מסלנט)

"הבו לכם אנשים חכמים ונבונים" (א, יג)

ופרש"י: חכמים כסופין. רבים התקשו בביאור הדבר. ואומרים הגר"א וה"פרישה" שטעות נפלה בדפוסים, וצריך

לומר: אנשים – כסופין (המקור לכך בספרי). ומבאר הפרישה (ח"מ סי' ז) לשון בושת וענוה. ומכאן המקור לדברי הרמב"ם שדיין צריך להיות בעל מידת ענוה.

ועדיין צריך להסביר כיצד דרשו חז"ל מידת בושה וענוה מהכתוב "אנשים"? מסיים בעל הפרישה שמצאנו במשה רבינו "והאיש משה עניו מאוד". וכן בפגישתו של משה עם יתרו – "וישאלו איש לרעהו שלום", שואלים חז"ל מי נקרא "איש" – זה משה רבינו.

וממדת ענוה שבו פתח משה לשאול בשלום יתרו ולא המתין מתוך חשיבות שיתרו יפנה אליו.

מדרש פליאה

בדברים רבה: אמר רבי ברכיה בשם רבי חנינא. צריכין הדיינים שיהיה בהם שבע מידות, ואלו הם: חכמים ונבונים וידועים. וארבע כמו שכתוב: "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלוקים אנשי אמת שונאי בצע. ולמה לא נכתבו שבע כאחת? שאם לא נמצאו משבע מביא מארבע ואם לא נמצאו מארבע מביא משלוש ואם לא נמצאו משלוש מביא מאחת – שכן כתוב "אשת חיל מי ימצא".

ופליאה גדולה מה כוונת בעל המדרש בפסוק "אשת חיל"? מובא בשם רא"ד תאומים שהגירסא במדרש היתה בראשי תיבות אַחַמ"י, ובטעות פתחו "אשת חיל מי ימצא". אך האמת היא שכונת המדרש לפסוק "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל" (ומשמע שמצא רק תכונה אחת אנשי חיל).

"צדק ילין בה ועתה מרצחים"

(מתוך ההפטרה)

הנביא מוכיח את ישראל שכאשר מזדמנת להם צדקה הרי הם מוליגים אותה למחרת. אך כאשר בא לפנייהם דבר עבירה אינם שוהים לרגע – ועתה מרצחים.

"אל תתני פוגת לך אל תדום בת עינד"

(איכה ב, יח)

החטא הקשה ביותר שבעטיו הגלות מתמשכת כל כך הרבה הוא בזה שחדלנו מלהתאבל כראוי על ירושלים. וזאת היא הסיבה העיקרית שבגללה אין נותנים לנו מנוח בשום מקום ואנו אנוסים לשאת בכל מקום גזירות ורדיפות נוראות. משום שכל אימתי שיש לנו במקום מן המקומות מעט מנוחה מיד אנו שוכחים את ירושלים ושוב אין אנו מעלים אותה על ראש שמחתנו באמת. (רבי יעקב עמדין)

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה"

לא נאמר - יזכה ויראה בשמחתה (לשון עתיד) אלא לשון הווה – זוכה ורואה.

ביאור הדבר: על המת נגזר שישתכח מן הלב, ואם לאחר אלפי שנים עדיין מתאבלים אנו – הרי סימן ברור שירושלים והמקדש אינם בגדר מת חלילה. ואם כן, האבלות והצער, הם עצמם מקור לחמה ושמחה. (רבי חיים מוואלהיין)

"אחד עשר יום מחורב"

(א, ב)

בחיבורי "עיר גבורים" פירשנו על צד הרמז "אחד עשר יום מחורב", על אחד עשר יום

שמתאבלים על חורבן ביהמ"ק בשנה, והיינו תשעה ימים של חודש אב, ושבעה עשר בתמוז ועשרה בטבת. (כלי יקר)

"ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש"

באחד לחדש"

(א, ג)

מלמד שלא הוכיחו אלא סמוך למיתה. ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה, אמר: ראובן בני, אני אומר לך מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי.

ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חברו רואהו ומתבייש ממנו כו' כדאיתא בספרי.

וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה. וכן שמואל שנאמר (ש"א יב, ג) "הנני ענו ב"י". וכן דוד את שלמה בנו (מ"א ב' א):

(רש"י הק')

"שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו -"

יש לפרש, שדרך האדם כשמוכיחין אותו הוא מתווכח ואומר תירוצים על נפשו, והמוכיח חוזר ומוכיחו להראות כי האמת ולא שקר וכזב אתו, וגם באים לפעמים עי"ז לידי מחלוקת, ואם ישתוק המוכיח, אז שכנגדו בעיניו נראה שהנכון אתו, והוא ככלב שב על קיאו עוד על עונותיו.

והוא בס' "יוסף אומץ" שעשו תקנה בשעת הגזירה שיוכיחו אחד את חברו מה שיודע בו, וזה לא ישיב לו שום תשובה, שלא יעשה סניגורין לדבריו, שדרך האדם כשמוכיחין אותו יעשה סניגוריא ויאמר אמתלא, אבל כשישים זאת אל לבו באמת,

לא יעשה ברוחו רמיה, ולא ירצה להטעות חברו בשקר, אז ישים ללבו. וכן בשעת מותו, מסתמא לא יתווכח עמו, ולא ישיב תשובה שקרנית. לכך לא הוכיח אותם אלא סמוך למותו, שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו. (חתם סופר)

ספרי

ודע, דכל זה דאמרין דאין להוכיח אלא סמוך למיתה, לא מיירי אלא במי שידענו דכבר עשה תשובה מחטאו, דומיא דישאראל, אז הוא דאין להוכיחו עוד עד יום המות. אבל למי שעודנו מחזיק בטומאתו, פשיטא דקרא כתיב "הוכח תוכיח" – אפילו כמה פעמים עד שישוב, וליכא שום טענה ליפטר מן התוכחה. (משכיל לדוד)

"הואיל משה באר את התורה"

(א, ה)

"הואיל" אותיות אליהו. ר"ל, אליהו יבאר הקושיות והספקות, (תיקו) – תשבי יתרץ קושיות ובעיות – שלי"ה בשם וי"א, וכ"כ תוסי' יו"ט סוף עדיות), כי מבואר בכמה מקומות דמשה ואליהו במדרגה אחת, משה מי' יום "לחם לא אכל" (שמות לד, כח), וכן אליהו (מא, יט, ח) "וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה וגוי' (ילקוט דוד. רבינו שמשון).

(שפתי כהן – מדרש תלפיות)

ספרי

ולכך נסמך בתרי עשר (מלאכי ג', כ"ג, כ"ב) "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא.. זכרו תורת משה עבדי", שיבא ללמד סתומי התורה (יל' ב' ע"מ דף פ"ג).

(אור תורה)

ספרי

ובשם כ"ק האדמו"ר מגור, הגה"ק רבי אברהם מרדכי אלתר זצ"ל שמעתי לפרש פסוק זה בשבח תורתנו הק', כי תיבת "הואיל" מלשון התחלה, וכדאי בילקוט כאן, וסיפרי תורה, שאף לאחר שלמד משה אדון הנביאים את כל התורה ולימדה לישראל, לא נחשב אלא כמתחיל ללומדה, וזהו "הואיל משה באר את התורה".

וכע"ז ביאר רבינו הגר"א זצ"ל עה"פ (תהלים י"ט) "תורת ה' תמימה", כי עדיין בתמימותה היא עומדת, ולא עלה בידינו לנגוע בקצהו..

"שמע בין אחיכם ושפטתם צדק"

(א, ז)

מלת "בין" בא לרמוז עד"ש העט"ר מו"ר הרה"ג בספרו הבחיר "בן איש חי" בדרשותיו לפרשת משפטים, ששמע על מו"ז הרה"ג כמהר"ר משה חיים זללה"ה, שפעם אחת באו לדין לפניו יהודי וגוי, והיה הגוי תובע ליהודי מעות,

והשיב לו להדי"ם, והבין הרב ז"ל בעין שכלו שהיהודי מכחש לו ורוצה להשבע לשקר, אמר לו הרב: טוב אני משביעך, רק שאני רוצה קודם לעיין בדבר, ויצא מביהכ"נ, ועלה בלאט לעזרת הנשים לשמוע מה הם מדברים, ושמע שהגוי אומר ליהודי: איך תעז להשבע לשקר, ענה לו היהודי: מה אעשה, אני דחוק מאד וכו'.

תיכף כנס הרב לביהכ"נ, ואמר ליהודי: צא ושלם לו ואיני משביעך, כי כבר שמעתי כל דבריכם, והרבה לדבר עמו מוסר.

וז"ש "שמע בין אחיכם", ר"ל, שמוע את הדברים שמדברים ביניהם ביחוד – כענין זה המעשה – ועי"כ "ושפטתם צדק" שתוציא המשפט לאורו.

(ציצים ופריים (בנו של הבן איש חי)

ספרי

כאשר מלאו לנער יהונתן (מוה"ר יהונתן אייבשיץ – בעל "עירות דבש", "אורים ותומים", "כרתי ופלתתי" – זצוק"ל) שלש עשרה שנה, ערכו ידידו ומכרו את מסיבת הבר מצוה שלו, (הוריו כבר לא היו אז בחיים), בהזדמנות זו דרש הנער דרשה מופלאה אשר הפליאה את כל שומעיה.

בין יתר דבריו הסביר יהונתן בדרשתו המאמר הידוע, המובא במדרש עה"פ (קהלת ד' י"ג) "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל", טוב ילד מסכן וחכם – זה היצה"ט, ומדוע נקרא שמו ילד, כי הוא ניתן באדם רק מיום היותו בן י"ג שנה, ולכן לעולם צעיר הוא מן האדם המקבלו, ולמה נקרא שמו מסכן, משום שרבים אינם נשמעים לו, ומדוע נקרא שמו חכם, כי הוא מכויץ את הבריות לדרך הישרה. "מלך זקן וכסיל" – זה היצה"ר, ומדוע נקרא שמו מלך, שהכל נשמעים לו, וזקן – מדוע, שהוא ניתן באדם מיד עם הולדו, ואינו מרפה ממנו עד זקנותו, ולמה נקרא כסיל, שהוא מכויץ את האדם את הדרך הרעה.

ספרי

בסיימו את דבריו, קם אחד הנוכחים ושאל את נער הבר מצוה שאלה מענינת: אמור נא לי, יהונתן יקירי, מכיון שעד היום – יום מלאו לך י"ג שנה – לא היה בך היצה"ט, ורק היצה"ר בקש להשפיע עליך, כיצד

היית נהוג כאשר בא אליך היצה"ר לפתותך, במה היית דוחה אותו. השיב הנער החכם: כך הייתי עונה לו, כתוב בתורה "שמעו... ושפטם צדק", ועל כך אומרים חז"ל (סנהדרין ז'): הרי זו אזהרה לבי"ד שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבוא בעל דין חבירו, ואזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדין קודם שיבוא בעל דין חבירו. כלומר, שאין לבי"ד לשמוע את דברי אחד מן הנשפטים במשפט לפני שיבוא הנשפט האחר, וכן אסור לו לנשפט האחד להשמיע את טענותיו בפני הדיין השופט לפני שיגיע הנשפט השני. בהלכה מפורשת זו – התלבה הנער כמנצח – דחיתיו, את יצרי הרע, כך אמרתי לו, שתוק והפסק מיד את שדולך, שכן לפי ההלכה אסור לך להשמיע את דבריך, ואף לי אסור לשמוע את טענותיך לפני בוא בעל הדין השני, הלא הוא היצה"ר, רק כאשר יהיה אף הוא נוכח במשפט, תוכל להשמיע דבריך, ואשפוט עם מי משניכם הצדק. (היהודי החכם)

"והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתי"

משמע של הבעש"ט אמרו: "והדבר אשר יקשה", היא הקושיא: היש אפשרות לשמוע את הבת-קול "שובו בנים שובבים" שמכרזת בכל יום, ואם לא שומעים – לשם מה הכרוז יוצא? דעו כי הסיבה המונעת היא "מכם", הקליפה החומרית שלכם מכבידה את האוזן, ואין לכך תרופה אלא זאת: "תקרבון אלי", תתקרבו לבחינת משה שנאמר בו "של נעליך", המה מנעלי החומר, ואז תשמעו.

"אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו"

סח רבי שמואל מסוכטשוב: בהלכות מלכים כותב הרמב"ם, שהנלחם מלחמת מצוה בכל לבו ובלא פחד וכוונתו לקדש את ה' בלבד, מובטח לו שלא תגיעהו רעה, בעוד שכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו, עובר על לאו "אל ירך לבבכם" ודמו יישפך ודמי ישראל כולם תלויים בצוארו. לפי זה היתה טענת בני ישראל כך: כיון שהמרגלים המסו את לבבנו ואנו מתייראים, הלא ניענש על כך, וסופנו באמת להיות מובסים – "אנה אנחנו עולים".

"וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה... המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה"

הגאון רבי שמעון שקופ נשא פעם דברים אודות סימני התקופה. היה זה שנים אחדות קודם מלחמת העולם השנייה, כאשר מצב הדת הלך והתדרדר, ורבים נטשו את דרך התורה. ר' שמעון צפה כי סופו של דבר יקום דור חדש אשר יתחיל מבראשית, להתקרב אל ה' ולעבדו. וכך ביאר מקרא שלנו על דרך המליצה, "וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה", בעתיד כאשר הטף "לבו יהיה" על-ידי אבות אשר רחקו זה מכבר מתורה, "המה יבואו שמה ולהם אתננה והם ירשוה", דוקא הם אשר יזכו לנחול את הארץ ולקבל פני משיח צדקנו. (בשם רבי שמעון שקופ)

"רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה"

פסוק זה – אומר רבי שלמה-אפרים איש לונטשיץ – נוקב ויורד עד התהום. יש בו רמז לשעה ולדורות. וענין סיבוב זה, שילכו סחור סחור לכרם ה' צבאות לא יקרבו, כי ימים רבים שיהיו נעים ונדים סביבו – עד שיבוא מי שנאמר בו "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים"; וכל אותו זמן נאמר להם "פנו לכם צפונה", הצפינו עצמכם.

וענין הצפנה זו: אם ימצא האיש הישראלי איזו הצלחה, יטמינה ויצפינה מפני עשו, כי אין לך אומה מקננת בישראל כמו עשו. וזה היפך ממה שישארל עושין בדורות הללו. כי מי שיש לו מנה, מראה את עצמו במלבושי כבוד ובתים ספונים כאילו היו לו כמה אלפים, ומגרים האומות בעצמם. ומנהג זה הוא ברבת בני עמנו, הוא המסבב את כל התלאה אשר מצאתנו.

"חסד שבחורבן"

דבר אחר 'נשקד' ש"יין כתוב שקד הקדוש ברוך הוא איך להביא עליהם את הרעה אמר אם אני מגלה אותן בתקופות טבת הרי הן לוקין בצנה ומתין אלא הריני מגלה אותן בתקופת תמוז שאפילו הן ישנים בדרכים וברחובות אין אחד מהם ניוזק. דבר אחר 'נשקד' שקד איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותם בתקופת טבת אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה אלא הריני מגלה אותם בתקופת תמוז שיש ענבים בגפן ויש תאנים בתאנה ואפילו אין העלה של העצים נבל. ויש צל תחת העצים לפוש בחום היום דבר אחר 'נשקד' שקד איך להביא עלי את הרעה אמר אם אני מגלה אותם דרך מדבר הם מתים ברעב אלא הריני מגלה אותם דרך ארמיניא שהם כרכין ומחוזות ומאכל ומשתה מצוי להם.

אמר ר' אלעזר: מדוע בחר הקב"ה מכל הענשים את ענש הגלות? אלא כדי שתתפרסם האמונה על ידי ישראל בקרב האומות ויתוספו עליהם גרים, שנאמר (הושע ב' כה) וזרעתי לי בארץ, כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין, כך זרע הקב"ה את ישראל בין האומות כדי להרבות על ידם את המאמינים בה' (פסחים פז, ב)

אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב (שופטים ה, יא) צדקת פרזונו בישראל? – צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיוזרן לבין האומות ולא הגלם למקום אחד, כי ע"י שיהיו מפוזרים במקומות רבים לא יוכלו האומות לכלותם יחד. ומעשה באחד מחשובי רומא שהתגרה בר' חנינא ואמר לו: "עדיפים אנו הרומאים מכם היהודים, כי אתם שכבשתם את אדום בימי דוד, ישב שם יואב ששה חדשים עד שהכרית את כל זכר באדום, ואילו אנו – זה כמה שנים שאתם כפופים לנו אין אנו נוגעים בכס לרעה". רמז ר' חנינא לתלמידו ר' אושעיה, שיענה לכסיל כאולתו ענה ר' אושעיה ואמר לנכבד הרומאי: "וכי מטוב לבכם אין אתם פוגעים ביהודים? חי נפשך כי אילו היה

הדבר בידכם הייתם כבר מזמן עושים כלה בישראל, אולם פשוט נקלעתם למצב מסובך למדי: את כל היהודים אין באפשרותכם לכלות, בגלל שהם פזורים בהרבה מדינות

שיאין תחת שלטונכם, ואילו להרוג רק את היהודים הכפופים תחת שלטונכם – אתם חוששים לתדמיתכם בעיני האומות, יאמרו עליכם שאתם מתאכזרים כלפי נתיניכם". קפץ אותו הרומאי ממקומו והכריז: "אל רומא! איך קלע חכם זה בנקודה. אמת, בבעיה זו אנו מתחבטים יומם ולילה, ואין אנו יודעים כיצד להתנהג עם היהודים" (פסחים שם).

הליכות והלכות

דיני תשעה באב

* אע"פ שמותר לספרדים ללבוש בגדים מכובסים כל השבוע שלפני תשעה באב (כיון שט' באב חל ביום ראשון), בכל זאת בט' באב עצמו אין ללבוש בגדים מכובסים. ולכן, יש להכין לפני שבת בגדים לט' באב, שילבשם לזמן מה כדי שלא יהיו מכובסים ויהא מותר בלבישתם. וכן יש לדאוג שיהיו לו נעלי בד או גומי למוצאי שבת.

* השנה חל תשעה באב ביום ראשון, והצום מתחיל בשבת אחה"צ בשקיעה ולכן בשבת זו יש להקדים את סעודה שלישית בכדי לסיימה לפני השקיעה.

* בסעודה זו אין הגבלה ואפשר לאכול כל אוכל, "ומעלה על שולחנו כסעודת שלמה בשעתו", רק ישב קצת בדאבון נפש.

וכן מותר להרבות אוכל, בכדי שיוכלו לצום ביתר קלות, רק לא יאמרו שאוכלים לשם כך. לאחר השקיעה אין לאכול יותר. ברם, נעלים אין להחליף עד מוצאי שבת, ואז בזמן מוצאי שבת אומרים: "ברוך המבדיל בין קודש לחול" וחולץ נעלים של עור ולובש נעלי בד.

* אין עושים הבדלה במוצאי שבת כיון שאין שותים. ורק מברכים מאורי האש על נר ההבדלה, ואת ההבדלה דוחין ליום ראשון לאחר הצום. לאחר שיתפללו ערבית במוצאי תשעה באב, יעשו הבדלה על כוס יין ואין בהבדלה זו בשמים ולא נר, רק גפן וברכת הבדלה. ולאחר הבדלה יעשה קידוש לבנה ויאכל מעט כיון שיש לאכול לפני קידוש לבנה, משום כבוד המצוה, כדי שיקיים את המצוה מתוך שמחה.

הנוזק לאכול ביום תשעה באב על פי הוראת רב, יעשה הבדלה קודם שיאכל. ועדיף שיבדיל על בירה אם אפשר לו ואם מבדיל בלילה יברך על נר בלי בשמים ואם מבדיל ביום יעשה הבדלה בלי נר ובלו בשמים. הנשים בבית לא תאכלנה במוצאי הצום עד שיבואו הבעלים ויבדילו עבורן. מותר לשתות מים בלבד לאחר הצום קודם הבדלה.

שבת שלום ולמוד מהנה!

Time Out for Values

E-mail: info@tovner.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
משיבה ייחודית 21 Calvert Drive משרד ראשי 76 Dolson Road T: 845-352-7474 F: 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-38 147 St. Flushing. T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 Li. 7 St. 718-251-9676	בית מדרש יסל"ל בקר וערב 5 Oakville Stue. 718-761-9913	שיעורים והרצאות 705 502 3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 60 שניידר 02-586-7469 לארבעה חודשים רשתת מוסדות ירושלים	בחסות ביהמ"ד "חיכל אליהו" 972-3-504-2276	בילל ישיבה ומדרשה לנשים Cambridge Mexico City T: 52-555989 8131

המעוניינים לזכות ביום לימודי אי יתנה בכוחו וישיבת לקח טוב
הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולאור של קיימא, לאיווג הגוף, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה
נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. ותזכו למצוות 845.352.7474

מעשה חכמים

החבר העיד על בן הישיבה שהוא

אמן במקצוע הפחחות...

סיפור על מסירות נפש שמענו מפי הת"ח הנכבד הרה"ח רבי יעקב דוד (בן פרומט) מצנר, ישלח לו ה' רפואה שלימה.

כאשר שאלנו אותו על משפחה אחת, שזכתה לבנים ובני-בנים עוסקים בתורה, וצאצאיה הם ת"ח מופלגים במיוחד, השיב לנו ר' יעקב דוד שהוא-עצמו בעל הסיפור...

ומעשה שהיה כך היה. כאשר הגעתי למחנה העבודה בשואה, הטילו עלינו הגרמנים לפרק לבנים כבדות מהרכבת ולהעבירן אל תוך שטח המחנה.

היהודים האומללים עמדו בטור אחד ארוך, מהרכבת ועד המחנה, וכל אחד קיבל את האבן וזרקה לעבר חבירו, עד שהגיעה לעדה. אני, אומר ר' יעקב דוד שיחי, הייתי בן-ישיבה, וידי לא אחזו מעולם בלבנים, כך שברגע שעסקתי במלאכה זו נפצעתי כולי, ולא ידעתי אם אוכל להמשיך כך אפילו יום אחד נוסף! וברגע שהגרמנים יראו שאינני עובד, אחת דתי להמית.

לחברו של ר' יעקב דוד שעבד אף הוא במחנה, היתה עבודה קלה יותר. הוא התמחה כפחח, ועבד בבית המלאכה לסיתות ברזלים. משראה בצרת חבירו, החליט לסייע לו.

מספר ר' יעקב דוד: חברי ניגש אל המפקד במחנה, ואמר לו שאני מוכשר מאד במקצוע הפחחות, ובעבודה שאני עובד כעת - אני מבוזבז...

המפקד שלח לקרוא לי, ונתן לי סטירת לחי חזקה וכואבת על שלא אמרתי לו שאני פחח... ולאחר מכן שלחני מיד לבית המלאכה, יחד עם החבר, ולמרות שמעולם לא אחזתי גם בכלי-העבודה הללו, עזרני ה' ולמדתי את המלאכה, וכך ניצלתי.

תקבל אישור לביטול גזירת הגירוש, כדי להביא להצלחה ממוות לחיים. יוצא אפוא שלא כל הדברים הנראים טוב בעיני בני האדם, אכן טובים הם, ולא כל הדברים הנראים לא-טוב, אכן לא טובים המה...

"ה' אלקיך עמך לא חסרת דבר"

דרש רבי משה מידנר: אם אתה שמח בחלקך ולא חסר לך דבר, השכינה תשרה עליך, ויהי "ה' אלקיך עמך". ואף גם זאת: אם אתה מרגיש כי "ה' אלקיך עמך", אתה בוטח בו ואוהבו, או-אז לא יחסר לך דבר. כי "כלום חסר מבית המלך".

"כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידך"

(ב, ז) כנס יהודי אל רבי ברוך מקוסוב והתאונן: באומנות הייתי לא-יוצלה, טיכסתי עצות בכל מיני משא-ומתן, חיבלתי תחבולות בכל סחר ומכר - ועדיין פרנסה ממני והלאה. מה תקנתי? פייסו רבי ברוך בדברים: כי ברכך ה' בכל מעשה ראשך לא נאמר, אלא "בכל מעשה ידך", אין צורך לה' בעצותיך, אל תרבה בהרהורים ותחבולות, אלא לך ועסוק במלאכה ובאמונה ותמצא ברכה.

האדם ההוא שהציל את ר' יעקב דוד, הוא אבי המשפחה שזכתה לגדולות. המעשה שעשה, גובל בפיקוח נפש, שכן אילו היה המפקד הגרמני יודע את האמת, שר' יעקב דוד אינו פחח, היה מוציא להורג את החבר באופן מידי, ולמרות זאת לא התחשב החבר במאומה, אלא סייע לחבירו, וכך זכה. (עלינו לשבח דברים)

רק אחת השיגה את האישור

הגאון רבי מנחם צבי ברלין, ראש ישיבת רבינו חיים עוזר, סיפר מעשה שהיה חודשים ספורים לפני פרוץ השואה באירופה, כאשר שתי נשים שהתגוררו בעיירה יהודית קטנה קיבלו גזירת גירוש לסיביר. שתיהן השתדלו בכל יכולתן לבטל את רוע הגזירה, הלכו מפקיד לפקיד וממשרד למשרד, ובסופו של דבר רק אחת מהן הצליחה להשיג את האישור המיוחל, שביטל את גזירת הגירוש. השניה נאלצה לארוז את מטלטליה לקראת גירושה לסיביר.

בעת שנפרדו אחת מן השניה, פרצו השתים בבכי. אלא שבעוד שבכיה של זו שנשארה בביתה לא היה כה מריר, הרי שפרץ-בכיה של המגורשת היה בכי תמרורים אמיתי, על אשר נגזר עליה, להיפרד מעירה וממולדתה, ממשפחתה ומבית אביה.

ומה קרה לבסוף? האשה שגורשה לסיביר זכתה לעשרות רבות של נכדים ונינים, כולם בני תורה מופלגים, ואילו חברתה שנותרה בעיירה ניספתה בשואה, שפרצה מיד לאחר מכן. כאשר היתה בגיטו, היא ניסתה להשיג 'אישור' גירוש לסיביר, אבל כבר לא הצליחה.

הסיבה להצלחה

דוקא הגירוש של האשה הראשונה היה הסיבה להצלחה, וזאת ידע רק ריבונו של עולם, קורא הדורות מראש. אף אחד לא היה יכול לדעת זאת, מבלעדיו, וכיון שברצונו היה להציל את האשה ההיא, גזר עליה שלא

העלון לעילוי נשמת
 הצדקנית הרבנית היקרה
 רחל בת שרה יגן ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

הילולא דצדיקאי

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
יא אב	י אב	ט אב	ח אב	ז אב	ו אב	ה אב
רבי יצחק בלאזר מפמברבורג מח"ס פרי יצחק	יששכר בן יעקב	רבי יעקב יצחק הורוויץ החוזה מלובלין	רבי שמעון אגסי מח"ס שם כושמעון רבי שמוחה זיסל ב"ר ישראל ז"ל הסבא מקלם	רבי משה גרינוולד אב"ד חומס מח"ס ערוגת הבושם	רבי משה מזרחי ראב"ד ארם צובא	רבי יצחק לוריא אשכנזי האר"י

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה